

ಕುವೆಂಪು ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ

ಪಿ.ಶಿಲ್ಪಾ,¹ ಪ್ರೊ.ನಾಗಣ್ಣ.ಡಿ²

¹ ಸಂಶೋಧಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು

² ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು

ಸಾರಾಂಶ:

ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೇವಲ ಕಥಾಹಂದರಗಳಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲ; ಅವು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ಮಾಣಗಳು. ಕುವೆಂಪು ಕಥನದಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಾವುದೇ ಘೋಷಿತ ತತ್ತ್ವವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಾತ್ವಿಕ ವಾದವಾಗಿ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಪಾತ್ರಗಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ, ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬದುಕಿನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಶೈಲಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಲೇಖನವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಮತ್ತು ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು , ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಜನಪದ ಬದುಕಿನೊಳಗೆ ಕರಗಿಹೋಗಿದೆ, ಹೇಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನವಸಂಬಂಧದ ತತ್ತ್ವವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಂದಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಉನ್ನತೀಕರಣಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ನೆಲೆ ಮಲೆನಾಡು. ಆದರೆ ಈ ಮಲೆನಾಡು ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಲಯ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರ ಬದುಕು, ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ದೈವಪರಂಪರೆಗಳು, ಶ್ರಮಾಧಾರಿತ ಜೀವನಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ-ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆದಿಮ, ಸಂಸ್ಕೃತೀತ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರಿತ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ಜನಪದ ಅನುಭವದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವನದ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವು “ಜನಪದ ಶಿವ” ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ.

ಪರಿಚಯ

‘ಜನಪದ ಶಿವ’ ಎಂದರೆ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನಲ್ಲ; ಕಾಡು, ಮಳೆ, ಮಣ್ಣು, ಬೆಟ್ಟ, ನದಿ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಗಳು ಮಾನವನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅವು ಬದುಕಿನ ಭಾಗ. ಈ ದೈವಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ-ಅಶುದ್ಧ, ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಎಂಬ ಶ್ರೇಣೀಕರಣಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಬದುಕು ಮತ್ತು ದೈವಿಕತೆ ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆತು ಹೋಗಿರುವ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೇ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಭಾವನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಈ ಬದುಕನ್ನು ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಸೈಸ್ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಆದರೆ ಆಳವಾಗಿ ಹರಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಯಾವೂ ಒಂದು ಪಾತ್ರವಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಶಿವನ ತತ್ತ್ವ ಬದುಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲೂ

ಉಸಿರಾಡುತ್ತದೆ. ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಳೆ, ಬಿತ್ತನೆ, ಕೊಯ್ಲು, ಅರಣ್ಯ—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಾನವನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈ ಅರಿವು ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲ; ಅದು ಸಹಜ ಒಪ್ಪಿಗೆ. ಈ ಸಹಜ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲತತ್ವ ಅಡಗಿದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವು ಶತ್ರುತ್ವದ ರೂಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ನಿರಂತರ ಸಂವಾದ. ಪ್ರಕೃತಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಠಿಣ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡೂ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವನು ರೌದ್ರವೂ ಹೌದು, ಶಾಂತವೂ ಹೌದು. ಈ ದ್ವಂದ್ವಾತೀತ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನವಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅದು ಏಕೈಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ನಿರ್ಧಾರಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಘನತೆ ಅವನ ವೃತ್ತಿ, ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ನೈತಿಕತೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಶರಣ ಪರಂಪರೆಯ “ಕಾಯಕ” ತತ್ವದ ಕಥನಾತ್ಮಕ ವಿಸ್ತರಣೆ. ಕುವೆಂಪು ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವ ಘೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಜಾತಿಗಿಂತ ಮೇಲಿರುವ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಥನದ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಡಾಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ನೈತಿಕ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಂತರಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡು, ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ಮಣಿನೊಂದಿಗೆ ಮಾನವ ಬದುಕು ಹೇಗೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಕೇವಲ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಅಲ್ಲ; ಅದು ಕಥೆಯ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರ. ಈ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಶಿವನು ತನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಸಾಮರಸ್ಯ—ಇವು ಶಿವನ ಲೀಲೆಯ ಎರಡು ಮುಖಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ತೋರಿಸಿದಾಗ ವಿಫಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಾಗ ಬದುಕು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂದೇಶದ ಕಥನಾತ್ಮಕ ಅನುವಾದ. ಶಿವನು ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನಲ್ಲ; ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸುವ ತತ್ವ.

‘ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು’ಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ, ಸಹನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಶಕ್ತಿತತ್ವದ ಕಥನಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಶಿವಮತ್ತುಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ದ್ವಂದ್ವವು ಇಲ್ಲಿಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀವಿರೋಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಪರಸ್ಪರಪೂರಕತೆಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನವನ್ನು ಪಿತೃಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥನಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೂ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಅದರ ಅಸಂಸ್ಕಾತ್ಮಕ ಸ್ವಭಾವ. ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಕೇಂದ್ರಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳು ತಾವೇ ಧರ್ಮದ ರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದು ವಚನ ಪರಂಪರೆಯ “ಅನುಭವವೇ ಸತ್ಯ”

ಎಂಬ ತತ್ವದ ಕಥನಾತ್ಮಕ ವಿಸ್ತರಣೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಎಂದರೆ ಬದುಕನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ವಿಧಾನ.

ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ನಿಲುವು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಜಾತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಜಾತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಹೀನಗೊಳಿಸುವ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳವರ್ಗದ ಪಾತ್ರಗಳು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಉನ್ನತವಾಗಿರುವುದು, ಶ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಳವಾದ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವುದು ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಅಂತರಂಗದಿಂದಲೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವ ಇಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಭೌತಿಕ ಬದುಕಿನ ನೆಲೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಚೈತನ್ಯ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ತತ್ವ—ಇವು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಉನ್ನತ ಅನುಭವವಲ್ಲ; ಅದು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಜೀವನಶೈಲಿ.

ಹೀಗಾಗಿ, ಕುವೆಂಪು ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ: ಜನಪದ ದೈವ ಪರಂಪರೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿ-ಮಾನವಸಂಬಂಧದ ದಾರ್ಶನಿಕನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಮೀರಿದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಬದುಕಿನ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ. ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವಲ್ಲ; ಅವು ಒಂದೇ ತತ್ವದ ವಿಭಿನ್ನ ಕಥನಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವಂತೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಬದುಕಿನ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಹರಡಿದೆ. ಅದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ; ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗದ ಕಂದಕಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ವಿಶಾಲ ಅಂಗಳದ ಕಡೆಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಕುವೆಂಪು ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಧುನಿಕ, ಜನಪದ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಅವತಾರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿ:

ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಗದ್ಯ ರೂಪದಂತಿರುವ ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಮತ್ತು ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಶಿವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆ ತತ್ವದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಯಾಮಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕಾಡನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಬಹುತ್ವವೇ ಇದರ ತಾಯಿಬೇರಾಗಿದೆ. ಇದು ಹಲವು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಯ ರೀತಿಯ ನಿಸರ್ಗಸಹಜ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉಳ್ಳ ನಿರೂಪಣೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಕೆಲವು ತಕರಾರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವಿಲ್ಲ; ಕೇಂದ್ರ ಪಾತ್ರಗಳಿಲ್ಲ, ಅನೇಕ ಕತೆಗಳ ಸಮೂಹ; ವಿವರಣೆಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಮರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಓದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಓದಿದರೆ ಸಾಕು

ಅದರ ಸಹಜ ನಡೆಯೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಓದು ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಮಹಾಯಾನ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧತೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಬಹುತ್ವ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಸಮಾನತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವವಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ನಿಸರ್ಗದ ಭಾಗವೆಂದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಬಂಧದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುವ ನಿಸರ್ಗಸೃಷ್ಟಿ ಎಂಬ ಸಾಧು ನಿಲುವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನಿಸರ್ಗವನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಬಹುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಪ್ರತಿ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಬಹುತ್ವ, ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗಾದ್ಯಂತವೇ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಕ್ತ ರೂಪಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಅಂಶಗಳು ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಶಿವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯು ಹಿಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಹಾಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕುವೆಂಪು ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಆಗಿಸಿದೆ ಎಂಬ ರಂಜಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಇವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಕುವೆಂಪು ಕುವೆಂಪು ಆಗಿರುವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಮೇರು ಪ್ರತಿಭೆಯೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಎತ್ತರಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಯಾವುದಾದರೇನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವ ಕೃತಿಯಷ್ಟೆ ಮುಖ್ಯ. ಈ ಶತಮಾನದ ಮಹಾನ್ ಸಂಭವದಂತಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಥನ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಎಂಬ ಅನಗತ್ಯ ವಿಶೇಷಣವೂ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವೊಂದು ಅಂತಹ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗದೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಾದ 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಮತ್ತು 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವದ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೈತಳೆದಿದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ದಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮನುಷ್ಯರ ಬದುಕು, ಅವರ ಆಸೆ-ನಿರಾಸೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೈತಿಕ ಒರೆಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ಸಂಕೋಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದ ಶಿವತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪಾಳೆಯಗಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವು ಶೈವ ನೈತಿಕತೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಶರಣರು ಅಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಸಮಾನತೆಯ ದರ್ಶನವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ದೇಹವನ್ನು ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ಕಾಣುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಇಲ್ಲಿ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇಹದ ಮೂಲಕವೇ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಆ ಅನುಭವವೇ ಸತ್ಯದ ದಾರಿ ಎಂಬ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿ ನಿಲುವು ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಜೀವಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಕಾಯಕ ತತ್ವವು ಇಲ್ಲಿನ ರೈತಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶ್ರಮಿಕರ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವತ್ವದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ.

'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಲಯವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಶಿವರೂಪಿ ಚೈತನ್ಯದ ಲೀಲಾಕ್ಷೇತ್ರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಶ್ರಮವನ್ನು ಅಥವಾ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಅವಮಾನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಅದನ್ನು ಬದುಕಿನ ಸೃಜನಶೀಲ ಪವಿತ್ರತೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಜೀವನಕ್ರಮವು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಾಯಕ ದರ್ಶನದ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಕುಚಿತತೆಯನ್ನು ಅಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೈತಿಕ

ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡಿನ ಪ್ರತಿ ಮರವೂ, ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ವಿಶ್ವಚೈತನ್ಯದ ಭಾಗಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೇವಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬ 'ಜೀವಚೈತನ್ಯ'ವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವಕೇಂದ್ರಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವು ಮನುಷ್ಯನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮುಂದೆ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಶರಣರ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವದ ಕಾದಂಬರಿ ರೂಪದ ರೂಪಾಂತರವೇ ಆಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ರಕ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿನ ಮಹೋನ್ನತ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ದರ್ಶನದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಾಗಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತಿಗಳು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನೀಡುವ ಅಂತರಂಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗದ ಸಮಾನತೆಯು ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಶರಣ ದರ್ಶನವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ವೈಚಾರಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದು, ಮನುಷ್ಯಕುಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಭರವಸೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮನುಷ್ಯನೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಕನಸಿನ 'ವಿಶ್ವಮಾನವ'. ಈ ಅಧ್ಯಾಯವು ನಿರೂಪಿಸಿದಂತೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಬೃಹತ್ ಕೃತಿಗಳು ಶಿವಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಧುನಿಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಜರಾಮರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿವೆ.

ಪರಮಾರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಕುವೆಂಪು ಕೃತಿ ವಿಮರ್ಶೆ, ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು-ಪ್ರೊ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ, (ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ)- ೨೦೦೬

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ - ಡಿ.ಆರ್ ನಾಗರಾಜ್, ಆಗಸ್ಟ್-೨೦೦೨ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ - ಡಾ.ಡಿ.ಆರ್.ನಾಗರಾಜ್, ೧೯೯೬, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೆಗ್ಗೋಡು.

ರಸಖುಷಿ ಕುವೆಂಪು -ಭಾಗ-೨ ಎಸ್.ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್, ೧೯೯೫- ಪ್ರಸಾರಾಂಗ. ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ.

ರಸಖುಷಿ ಕುವೆಂಪು - ೧೯೯೫, ಪ್ರೊ. ಎಸ್.ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ. ಮೈಸೂರು, ವಿ.ವಿ.

ಕುವೆಂಪು ಪುನರ್ಮನನ, ಸಂಪಾದಕರು- ಪ್ರೊ.ಅಂಬಾಳಿಕೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ, ಪ್ರೊ..ನೀಲಗಿರಿ ತಳವಾರ, ೨೦೦೪- ಪ್ರಸಾರಾಂಗ. ಮೈಸೂರು, ವಿ.ವಿ.

ಕುವೆಂಪು : ಮಹಿಳಾ ಮಂಥನ, ಸಂಪಾದಕರು -ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ : ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ.

ಕುವೆಂಪು ಪುನರಾವಲೋಕನ, ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ೨೦೦೫-ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು.ಟಿ.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲ, ೨೦೧೬- ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಪ್ರೆಂಟ್‌ವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ಕುವೆಂಪು ಕಾವ್ಯಯಾನ, ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ೨೦೧೨ – ದೇಸಿ ಪುಸ್ತಕ
 ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕ – ೪, ಹ.ಕ.ರಾಜೇಗೌಡ-೧೯೮೯, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ
 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭ ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು, ಎನ್. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ೨೦೦೫- ದಾರಿದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನ
 ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಲೋಕನ, ದೇಜಗೌ- ೨೦೧೪ - ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ
 ಬಾ ಕುವೆಂಪು ದರ್ಶನಕೆ, ನರಹಳ್ಳಿ ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ೨೦೧೯ – ಅಭಿನವ, ಬೆಂಗಳೂರು
 ಕುವೆಂಪು ಒಂದು ಪುನರನ್ವೇಷಣೆ, ಸಂ. ಡಿ.ಎಸ್.ನಾಗಭೂಷಣ, ೨೦೧೧ – ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕ
 ಪ್ರಕಾಶನ
 ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ , ಪ್ರೊ. ಎಸ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ೨೦೦೮ - ಸಪ್ತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
 ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೂಲ- ಇರಾವತಿ ಕಾರ್ವೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ – ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಪೋಕಳೆ, ೨೦೧೬ –
 ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ
 ದಕ್ಷಿಣ ದಂಡಾಜೀವಿಕ- ಲಕ್ಷ್ಮಿರಂಜಿಪತಿ ಕೋಲಾರ, ೨೦೧೫ – ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
 ಸೌಂದರ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ - ಜಿ.ಎಸ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ೧೯೬೫ – ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ
 ಕುವೆಂಪು ಅವರ ವೈಚಾರಿಕತೆ, ಡಾ.ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ೧೯೯೩ – ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
 ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ.
 ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಡಿ.ಎಸ್.ನಾಗಭೂಷಣ, ೨೦೧೨ – ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ
 ಕುವೆಂಪು ದರ್ಶನ – ದೇಜಗೌ, ೨೦೦೮ – ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಹಂಪಿ
 ಕುವೆಂಪು ಯುಗದ ಕವಿ, ಜಿ.ಎಸ್.ಅಮೂರ, ೨೦೧೫ – ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲ, ಧಾರವಾಡ
 ಕುವೆಂಪು ಕವನಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರ್ಚೆ, ಪ್ರೊ.ಎಸ್.ಎಸ್ .ರಘುನಾಥ್, ೨೦೧೫ - ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬುಕ್
 ಪ್ರಾರಡೈಸ್
 ಕುವೆಂಪು ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ – ಗಂಗೋತ್ರಿ, - ೧೯೬೮ – ಗೀತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್.
 ಕುವೆಂಪು ಕವನಗಳ ಓದು, ಸಿ.ಪಿ. ನಾಗರಾಜು, ೨೦೨೧ - ನಾಗು ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರಕಾಶನ
 ಎಲ್ಲೆ ದಾಟಿ, ಕುವೆಂಪು - ಬೈರಪ್ಪ ಸೇರುವ ಮೀರುವ ಸ್ಥಾನ, ನಿರೂಪ - ೨೦೧೫ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ.
 ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು, ಸಂಪಾದಕರು – ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ೨೦೧೦. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ
 ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ.